

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ”
(для спеціалістів)**

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися і займатися науковою роботою. Самостійна робота є основним засобом опанування навчального процесу студентами у вільний від занять час.

Метою самостійної роботи є сприяння якнайглибшому засвоєнню студентами знань з дисципліни “Міжбюджетні відносини”, ознайомлення їх з основними поняттями дисципліни, поглиблене вивчення теоретичних засад і практичних механізмів реалізації міжбюджетних відносин як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях, шляхів їх оптимізації. Також методичні матеріали передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань і наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студентів з дисципліни “Міжбюджетні відносини” становить приблизно 33 % часу, необхідного для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти та науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень. Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. У пропонуваніх методичних рекомендаціях розглядаються форми самостійної роботи студентів, порядок організації та контролю. Подаються основні питання з курсу дисципліни, питання для самоконтролю, теми рефератів, а також тестові завдання.

Міжбюджетні відносини є однією з головних складових бюджетного процесу в Україні, важливим елементом реформування національної економіки, соціально-економічного розвитку регіонів і населених пунктів, формування муніципальних фінансів і бюджетів. Від їх розвитку в значній мірі залежить налагодження ефективної співпраці центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо політики регіонального розвитку та

Підготовлено доцентом кафедри організації самоврядування
В. В. Утвенком

Затверджено на засіданні кафедри організації самоврядування
(протокол № 6 від 30.01.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Утвенко В. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжбюджетні відносини” (для спеціалістів). — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2011. — 56 с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Міжбюджетні відносини”, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

муниципальної соціально-економічної політики. Нині система міжбюджетних взаємовідносин в Україні має перехідний характер. Вона суперечливо поєднує як старі інструменти, що дісталися в спадок від радянських часів, так і нові, що почали використовуватися в роки незалежності України. Поступово формується тенденція переходу до нової моделі міжбюджетних відносин, що базується на правових заходах та об'єктивних соціально-економічних нормативах. Затримка з переходом до такої моделі є фактором наростання суперечностей між центральною і місцевою владами, а також поява фінансової кризи. Нова модель організації міжбюджетних відносин в Україні має бути простою, зрозумілою, базуватися на таких основних інструментах, як власні та передані доходи, трансферти і внески окремих територій до державного бюджету України, бюджетні позички.

Нинішня система організації міжбюджетних відносин в Україні потребує подальшого реформування, запровадження нових моделей організації бюджетних взаєморозрахунків усередині країни з використанням зарубіжного досвіду.

Всебічне вивчення дисципліни “Міжбюджетні відносини” дасть змогу студентам *знати*:

- сутність системи міжбюджетних відносин, їх роль у бюджетній системі та соціально-економічному розвитку країни;
- нормативно-правове забезпечення організації міжбюджетних відносин в Україні;
- історичний досвід процесу формування міжбюджетних відносин в Україні;
- місце муніципальних бюджетів і фінансів у системі міжбюджетних відносин, бюджетне регулювання та фінансове вирівнювання, що є одним із головних складових міжбюджетних відносин;
- види міжбюджетних відносин, систему та механізми надання міжбюджетних трансфертів (субсидій, субвенцій, дотацій вирівнювання) та їх значення у наповненні муніципальних бюджетів та соціально-економічному розвитку територій;
- систему регулювання, інструменти та особливості організації української моделі міжбюджетних відносин;
- адміністративно-територіальну основу та основні напрями реформування міжбюджетних відносин;
- механізми взаємодії органів державної влади та управління і місцевого самоврядування у контексті організації міжбюджет-

них відносин, цілі та завдання державної регіональної фінансової політики;

- форми та методи фінансового вирівнювання;
- зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин.

Отже, методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни “Міжбюджетні відносини” спрямовані на те, щоб дати студентам знання теоретичних основ предмету, а також застосування ними здобутих знань, вмінь і навичок на практиці.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські (практичні) заняття	Самостійна робота студентів
1	2	3	4	5
	Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади дисципліни			
1	Сутність і зміст поняття “міжбюджетні відносини”	2		1
2	Нормативно-правове забезпечення міжбюджетних відносин	2		1
3	Еволюційні процеси формування міжбюджетних відносин	2		1
	Змістовий модуль II. Розвиток міжбюджетних відносин у сучасній Україні			
4	Муніципальні бюджети в системі міжбюджетних відносин. Бюджетне регулювання		2	1

1	2	3	4	5
5	Місце і роль міжбюджетних відносин у системі бюджетного регулювання. Принципи формування й особливості реалізації бюджетної політики у сфері регулювання міжбюджетних відносин	2	2	1
6	Система регулювання міжбюджетних відносин у національній економіці	2		1
7	Особливості формування української моделі міжбюджетних відносин		2	2
8	Інструменти організації міжбюджетних відносин	2		1
9	Міжбюджетні трансферти	2	2	1
10	Адміністративно-територіальна основа міжбюджетних відносин. Повноваження органів місцевої виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері міжбюджетних відносин	2		2
11	Шляхи реформування міжбюджетних відносин в Україні		2	1
	Змістовий модуль III. Державна регіональна фінансова політика та фінансове вирівнювання			
12	Цілі та завдання державної регіональної фінансової політики	2		1
13	Вертикальні та горизонтальні фіскальні дисбаланси й об'єктивна необхідність фінансового вирівнювання. Форми та методи фінансового вирівнювання	2	2	1

1	2	3	4	5
	Змістовий модуль IV. Зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин			
14	Міжбюджетні відносини у зарубіжних країнах. Зарубіжний досвід використання бюджетних трансфертів	2		1
15	Регіональна фінансова політика у зарубіжних країнах. Зарубіжний досвід фінансового вирівнювання		2	2
Разом годин: 54		22	14	18

**ЗМІСТ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ”**

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади дисципліни

Тема 1. Сутність і зміст поняття “міжбюджетні відносини”

1. Сутність міжбюджетних відносин.
2. Предмет та об'єкт дисципліни “Міжбюджетні відносини”.
3. Мета та завдання дисципліни.
4. Функції дисципліни.
5. Види міжбюджетних відносин в Україні.
6. Бюджетні трансферти в системі міжбюджетних відносин України.
7. Інструменти організації міжбюджетних відносин.
8. Міжбюджетні взаєморозрахунки.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність міжбюджетних відносин.
2. У чому полягає предмет дисципліни “Міжбюджетні відносини”?
3. Визначте об'єкт та мету дисципліни “Міжбюджетні відносини”.

4. Назвіть головні завдання міжбюджетних відносин.
5. У чому полягають функції міжбюджетних відносин?
6. Назвіть головні інструменти організації міжбюджетних відносин в Україні.
7. Що таке бюджетне регулювання?
8. Виділіть механізми розмежування видатків і доходів муніципальних бюджетів відповідно до розподілу повноважень між органами державної влади та місцевим самоврядуванням.
9. Покажіть внески муніципальних бюджетів органів місцевого самоврядування до державного бюджету.
10. Що таке міжбюджетні взаєморозрахунки?

Теми рефератів

1. Теоретико-методологічні засади дисципліни “Міжбюджетні відносини”.
2. Сутність міжбюджетних відносин.
3. Муніципальні бюджети та фінанси в системі міжбюджетних відносин.
4. Роль та місце міжбюджетних трансфертів у міжбюджетних відносинах.
5. Механізми розмежування видатків державного та муніципальних бюджетів відповідно до розподілу повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням.

Тестові завдання

I. Міжбюджетні відносини — це:

- а) сукупність міжбюджетних трансфертів, що здійснюються протягом бюджетного року;
- б) відносини між державою, Автономною Республікою Крим і місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України;
- в) відносини між органами місцевого самоврядування, метою яких є збалансування місцевих бюджетів;
- г) усі відповіді правильні.

II. Суб'єктами міжбюджетних відносин є:

- а) органи державної влади та управління;

- б) органи місцевого самоврядування, до компетенції яких включені повноваження щодо складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів;
- в) громадські утворення та організації;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) усі відповіді правильні.

III. Об'єктами міжбюджетних відносин є:

- а) органи державної влади та управління;
- б) органи місцевого самоврядування, до компетенції яких включені повноваження щодо складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів;
- в) громадські утворення та організації;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

IV. До основних напрямів міжбюджетних відносин в Україні належать:

- а) фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання;
- б) міжбюджетні трансферти;
- в) муніципальні позики та комунальні кредити;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

V. Знайдіть неправильну відповідь. До міжбюджетних трансфертів належать:

- а) власне трансферти;
- б) субвенції;
- в) субсидії;
- г) бюджетне регулювання;
- д) дотації вирівнювання.

VI. Міжбюджетними взаєморозрахунками є:

- а) різновид трансфертних ресурсів, які використовувалися в колишньому СРСР і використовуються в нинішній практиці України;

- б) процес збалансування доходів і видатків місцевих органів влади з метою створення можливостей надання ними державних і громадських послуг на рівні єдиних державних стандартів;
в) обидві відповіді правильні;
г) правильних відповідей немає.

Література [1; 2; 4; 7; 10; 11; 13; 14; 17; 19; 28; 32]

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення міжбюджетних відносин

1. Еволюція нормативно-правового забезпечення міжбюджетних відносин у новітній історії України.
2. Законодавство Верховної Ради України про міжбюджетні відносини.
3. Міжбюджетні відносини у нормативно-правових актах органів місцевого самоврядування.
4. Конституція України про міжбюджетні відносини.
5. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” як базовий нормативний акт з муніципальних фінансів і міжбюджетних відносин.
6. Бюджетний Кодекс України як джерело вивчення міжбюджетних відносин.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність нормативно-правового забезпечення міжбюджетних відносин в Україні.
2. Назвіть основні законодавчі акти, що регулюють міжбюджетні відносини, прийняті у роки незалежності.
3. Проаналізуйте законодавство України про міжбюджетні відносини останніх років.
4. Які локальні нормативно-правові акти регулюють міжбюджетні відносини в Україні?
5. Коли був прийнятий Бюджетний Кодекс України?
6. Назвіть основні види бюджетних трансфертів згідно з Бюджетним Кодексом України.
7. Проаналізуйте зарубіжний досвід нормативно-правового забезпечення міжбюджетних відносин.
8. Яким чином законодавство про місцеве самоврядування регулює міжбюджетні відносини?

9. Висвітліть субвенційні механізми бюджетного процесу в Україні згідно з Бюджетним Кодексом.
10. Яким чином відображуються міжбюджетні відносини у щорічних бюджетах України?

Теми рефератів

1. Нормативно-правове забезпечення міжбюджетних відносин.
2. Еволюція формування нормативно-правової бази міжбюджетних відносин у новітній історії України.
3. Висвітлення міжбюджетних відносин у Законах Верховної Ради України.
4. Роль Указів Президента України та Постанов Кабінету Міністрів України в становленні та розвитку міжбюджетних відносин.
5. Вітчизняний і зарубіжний досвід нормативно-правового забезпечення міжбюджетних відносин: порівняльна характеристика.

Тестові завдання

I. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” був прийнятий у:

- а) 1996 р.;
- б) 1997 р.;
- в) 1998 р.;
- г) 1999 р.;
- д) 2000 р.;
- е) 2001 р.

II. Бюджетний Кодекс України був прийнятий:

- а) 22 червня 2001 р.;
- б) 14 травня 2000 р.;
- в) 22 червня 2000 р.;
- г) 6 липня 2001 р.

III. Бюджетний Кодекс України визначив:

- а) склад муніципальних бюджетів, провів чіткий розподіл доходів і видатків між бюджетами, встановив прозору процедуру міжбюджетних відносин, визначив формульний порядок розрахунку дотацій вирівнювання, зміцнив фінансову базу органів місцевого самоврядування, встановив зацікавленість у збільшенні доходів державного і муніципального бюджетів, визначений

- порядок проведення муніципальних запозичень, встановив відповідальність і контрольні повноваження всіх учасників бюджетного процесу, дозволив створення позабюджетних фондів і здійснення міжбюджетних позичок;
- б) склад муніципальних бюджетів, провів чіткий розподіл доходів і видатків між бюджетами, встановив прозору процедуру міжбюджетних відносин, визначив формульний порядок розрахунку дотацій вирівнювання, зміцнив фінансову базу органів місцевого самоврядування, встановив зацікавленість у збільшенні доходів державного і муніципального бюджетів, визначений порядок проведення муніципальних запозичень, встановив відповідальність і контрольні повноваження всіх учасників бюджетного процесу, заборонив створення позабюджетних фондів і здійснення міжбюджетних позичок;
- в) порядок наповнення муніципальних бюджетів, передачу частини коштів з державного до муніципальних бюджетів; визначив формульний порядок розрахунку дотацій вирівнювання, зміцнив фінансову базу органів місцевого самоврядування, встановив зацікавленість у збільшенні доходів державного і муніципального бюджетів, визначений порядок проведення муніципальних запозичень, встановив відповідальність і контрольні повноваження всіх учасників бюджетного процесу, дозволив створення позабюджетних фондів і здійснення міжбюджетних позичок;
- г) законодавчо закріпив право органів місцевого самоврядування збирати до муніципальних бюджетів частину державних податків і зборів, провів чіткий розподіл доходів і видатків між бюджетами, встановив прозору процедуру міжбюджетних відносин, визначив формульний порядок розрахунку дотацій вирівнювання, зміцнив фінансову базу органів місцевого самоврядування, встановив зацікавленість у збільшенні доходів державного і муніципального бюджетів, визначений порядок проведення муніципальних запозичень, встановив відповідальність і контрольні повноваження всіх учасників бюджетного процесу, дозволив створення позабюджетних фондів і здійснення міжбюджетних позичок.

IV. Згідно з Бюджетним Кодексом України субвенції надаються:

- а) з Державного бюджету України місцевим бюджетам;
- б) з місцевих бюджетів Державному бюджету України;
- в) з місцевих бюджетів вищого рівня місцевим бюджетам нижчого рівня;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

V. Уперше питання міжбюджетних трансфертів почало широко розглядатися в:

- а) Законі “Про державний бюджет України на 1997 рік”;
- б) Законі “Про державний бюджет України на 1998 рік”;
- в) Законі “Про державний бюджет України на 1999 рік”;
- г) Законі “Про державний бюджет України на 2000 рік”;
- д) Бюджетному Кодексі України.

VI. Субвенції в системі міжбюджетних відносин надаються на:

- а) виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень;
- б) на соціальні програми;
- в) на виконання інвестиційних проектів;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

Література [1; 5–7; 16; 17; 21; 22; 33; 34]

Тема 3. Еволюційні процеси формування міжбюджетних відносин

1. Витоки міжбюджетних відносин в Україні.
2. Міжбюджетні відносини в добу Київської Русі та період Галицько-Волинського князівства.
3. Міжбюджетні відносини в Литовсько-Польську добу.

4. Формування міжбюджетних відносин у Козацьку добу.
5. Система міжбюджетних відносин на українських землях у XIX – на початку XX ст.
6. Міжбюджетні відносини у період Української Національної революції 1917–1920 рр.
7. Еволюція розвитку міжбюджетних відносин у радянський період та перехід до сучасної системи міжбюджетних відносин.

Питання для самоконтролю

1. Покажіть витоки формування міжбюджетних відносин в Україні.
2. Якими були відносини між бюджетами різних рівнів у давньоруських князівствах?
3. Охарактеризуйте особливості міжбюджетних відносин на українських землях під час входження їх до складу Речі Посполитої.
4. Висвітліть характерні особливості міжбюджетних відносин у добу Хмельниччини?
5. Які податки та збори надходили до центрального та місцевого бюджетів Лівобережної України у другій половині XVII – на початку XVIII ст. і яким чином вони перерозподілялися?
6. Розкрийте характерні риси розвитку міжбюджетних відносин на українських землях, які входили до складу Російської та Австрійської імперій?
7. Якими були міжбюджетні відносини в добу Центральної Ради та Української держави гетьмана П. Скоропадського?
8. Дайте порівняльну характеристику міжбюджетних відносин в УНР і ЗУНР.
9. Вкажіть головні недоліки та негативні наслідки функціонування старої системи міжбюджетних відносин в Україні.
10. Яка бюджетна система була визначена Бюджетним кодексом України?

Теми рефератів

1. Еволюційні процеси формування міжбюджетних відносин.
2. Основні етапи становлення міжбюджетних відносин в Україні.
3. Міжбюджетні відносини в Україні у період перебудови.
4. Становлення та розвиток міжбюджетних відносин у новітній історії України.
5. Рівні міжбюджетних відносин в Україні.

Тестові завдання

I. Стабільні надходження до княжої скарбниці за часів існування Київської Русі та Галицько-Волинського князівства забезпечувалися:

- а) наявністю передової на той час юридичної бази;
- б) створенням спеціальних державних адміністративних структур;
- в) високим рівнем розвитку господарства;
- г) відносною внутрішньою та зовнішньою стабільністю;
- д) швидким відновленням господарства після воєнних дій;
- е) правильні відповіді “а” і “б”;
- є) правильні відповіді “в” – “д”;
- ж) усі відповіді правильні.

II. Знайдіть неправильну відповідь. Збір податків у Литовсько-Польську добу здійснювався на:

- а) загальнодержавному рівні;
- б) рівні окремого князівства (воєводства);
- в) рівні окремого повіту;
- г) рівні окремого полку;
- д) рівні окремого міста;
- е) рівні окремого села;
- є) рівні окремого пана;
- ж) рівні окремого осадчого.

III. Початок формування міжбюджетних відносин у сучасному розумінні відбувся:

- б) у Литовсько-Польську добу;
- в) у Козацьку добу;
- г) у першій половині XIX ст.;
- д) на рубежі XIX–XX ст.;
- е) у період Української Національної революції 1917–1920 рр.;
- є) у радянську добу.

IV. У Радянський період міжбюджетні відносини:

- а) були відсутніми;
- б) не розвивалися на належному рівні;
- в) перебували під контролем партійного апарату.

V. До прийняття Бюджетного кодексу міжбюджетні відносини в Україні регулювалися:

- а) Законом України “Про бюджетну систему”;
- б) Законом України “Про місцеві ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування”;
- в) Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “а” і “в”;
- е) правильні відповіді “б” і “в”;
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

Література [3; 7; 11–14; 25; 36; 38; 39]

Змістовий модуль II. Розвиток міжбюджетних відносин у сучасній Україні

Тема 4. Муніципальні бюджети в системі міжбюджетних відносин. Бюджетне регулювання

1. Роль муніципальних бюджетів у системі міжбюджетних відносин.
2. Регульовані доходи муніципальних бюджетів.
3. Нормативи відрахувань від регульованих доходів до бюджетів різних рівнів.
4. Внески муніципальних бюджетів до державного бюджету.
5. Міжбюджетні взаєморозрахунки.
6. Сутність, мета та завдання бюджетного регулювання.
7. Методи бюджетного регулювання. Метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів.
8. Роль міжбюджетних трансфертів як головного фінансового інструменту збалансованості муніципальних бюджетів органів місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Які інструменти організації міжбюджетних відносин ви знаєте?
2. Розкрийте сутність міжбюджетних взаєморозрахунків.
3. Який обсяг внесків здійснюється з муніципальних бюджетів до державного бюджету?

4. Проаналізуйте нормативи відрахувань від регульованих доходів до бюджетів різних рівнів.
5. У чому полягає мета регулювання міжбюджетних відносин?
6. Що таке бюджетне регулювання?
7. Назвіть основні методи бюджетного регулювання.
8. Охарактеризуйте горизонтальне та вертикальне бюджетне регулювання.
9. Проаналізуйте метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів.
10. Дайте оцінку ролі міжбюджетних трансфертів як головного фінансового інструменту збалансованості муніципальних бюджетів органів місцевого самоврядування.

Теми рефератів

1. Муніципальні бюджети у системі міжбюджетних відносин України.
2. Механізми розмежування видатків державного та муніципальних бюджетів відповідно до розподілу повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням.
3. Інструменти організації міжбюджетних відносин в Україні.
4. Бюджетне регулювання в сучасній Україні.
5. Дефіцит і профіцит муніципальних бюджетів органів місцевого самоврядування.
6. Методи міжбюджетного регулювання в Україні.

Тестові завдання

I. Регульовані доходи муніципальних бюджетів органів місцевого самоврядування – це:

- а) доходи, які з метою збалансування доходів і видатків муніципальних бюджетів України надходять до них у формі відрахувань (частки) податків або платежів за нормативними, затвердженими у визначеному законом порядку;
- б) доходи, що розподіляються між різними рівнями бюджетної системи;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

II. Бюджетне регулювання — це:

- а) надання коштів з муніципальних бюджетів до державного бюджету з метою збалансування доходів і видатків державного бюджету;
- б) надання коштів з державного бюджету муніципальним бюджетам з метою збалансування доходів і видатків усіх бюджетів;
- в) надання коштів з муніципальних бюджетів іншим муніципальним бюджетам у формі субсидій.

III. До методів бюджетного регулювання належать:

- а) балансовий метод;
- б) метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів;
- в) надання бюджетних трансфертів;
- г) встановлення надбавок до загальнодержавних податків;
- д) правильні відповіді “а” і “б”;
- е) усі відповіді правильні.

IV. Міжбюджетними взаєморозрахунками є:

- а) процес передачі коштів з Державного бюджету України до місцевих бюджетів і навпаки — з місцевих бюджетів до Державного бюджету України — в процесі виконання бюджетів з метою збалансування їх доходів і видатків на всіх рівнях бюджетної системи;
- б) форма, в якій забезпечується зв'язок різних ланок у системі бюджетів, що визначається державним, територіальним і бюджетним устроєм;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

V. Фінансове вирівнювання — це:

- а) приведення у відповідність витрат бюджетів (за економічною та функціональною класифікацією) до гарантованого державою мінімального рівня соціальних послуг на душу населення, ліквідація значних диспропорцій у здійсненні видатків у розрізі окремих територій;
- б) перерозподіл фінансових ресурсів між бюджетами різних рівнів;
- в) спрямування коштів з “багатших” регіонів у “бідніші” з метою збалансування доходної і видаткової частини муніципальних бюджетів.

VI. Дефіцит бюджету — це:

- а) перевищення видатків бюджету над його доходами;
- б) перевищення доходів бюджету над його видатками;
- в) невчасне або неповне фінансування галузей бюджетної системи;
- г) правильні відповіді “б” і “в”.

VII. Профіцит бюджету — це:

- а) перевищення видатків бюджету над його доходами;
- б) перевищення доходів бюджету над його видатками;
- в) невчасне або неповне фінансування галузей бюджетної системи.

Література [1; 7; 8; 11; 13; 19; 31; 40; 42]

Тема 5. Місце і роль міжбюджетних відносин у системі бюджетного регулювання. Принципи формування й особливості реалізації бюджетної політики у сфері регулювання міжбюджетних відносин

1. Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання.
2. Цілі та завдання бюджетного регулювання.
3. Механізми та методи бюджетного регулювання.
4. Сутність принципів формування бюджетної політики у сфері регулювання міжбюджетних відносин.
5. Основні принципи бюджетної політики.
6. Показники регулювання міжбюджетних відносин.

Питання для самоконтролю

1. Покажіть взаємозв'язок міжбюджетних відносин і бюджетного регулювання.
2. Розкрийте головні завдання бюджетного регулювання.
3. Яким чином можна збалансувати бюджети одного рівня в межах бюджетної системи?
4. Назвіть основні цілі бюджетного регулювання.
5. Висвітліть особливості застосування міжбюджетних трансфертів з метою бюджетного регулювання.
6. Які ви знаєте основні принципи бюджетної політики?
7. Покажіть основні показники регулювання міжбюджетних відносин.
8. У чому полягає проблема фінансового забезпечення розвитку територій?

Теми рефератів

1. Місце і роль міжбюджетних відносин у системі бюджетного регулювання.
2. Принципи бюджетної політики у сфері регулювання міжбюджетних відносин.
3. Особливості реалізації бюджетної політики у сфері регулювання міжбюджетних відносин.
4. Методи бюджетного регулювання.
5. Офіційні трансферти як основний метод бюджетного регулювання.

Тестові завдання

I. До головних завдань бюджетного регулювання належать:

- а) досягнення відповідності між доходами і видатками місцевих бюджетів різних видів, тобто їх збалансування;
- б) забезпечення рівномірності у надходженні доходів;
- в) запобігання перебоїв у фінансуванні видатків, створення зацікавленості органів місцевого самоврядування у повній мобілізації доходів на своїй території;
- г) забезпечення самостійності у виконанні додатково одержаних коштів у процесі виконання місцевих бюджетів, перерозподіл бюджетних ресурсів між “багатими” і “бідними” у фінансовому плані територіями, здійснення фінансового вирівнювання;
- д) правильні відповіді “а” і “б”;
- е) правильні відповіді “в” і “г”;
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

II. До основних шляхів збалансування бюджетів одного рівня у межах бюджетної системи належать:

- а) надання коштів “бідним” у фінансовому плані територіям;
- б) вилучення коштів у відносно багатих у фінансовому плані територій;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

III. До основних методів бюджетного регулювання належать:

- а) місцева фіскальна політика держави;

- б) метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів, які справляються на території муніципального бюджету;
- в) надання фінансової допомоги бюджетам у певній визначеній сумі;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “а” і “в”;
- е) правильні відповіді “б” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

IV. Для забезпечення ефективної податкової політики на рівні регіону необхідно:

- а) сформувати для кожного рівня місцевих бюджетів власні і закріплені доходи;
- б) здійснити закріплення місцевих податків і зборів за відповідними місцевими бюджетами, максимально обмеживши справляння таких податків до кількох бюджетів;
- в) встановити граничні значення ставок місцевих податків;
- г) визнати обласні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування суб'єктами регіональної податкової політики у частині розвитку податкового потенціалу регіону та наповнення дохідної частини місцевих бюджетів;
- д) правильні відповіді “а” — “б”;
- е) правильні відповіді “в” і “г”;
- є) усі відповіді правильні.

V. Алгоритм формування бюджетної політики на наступний бюджетний період передбачає:

- а) аналіз соціально-економічного розвитку території за попередній період;
- б) визначення головних проблем розвитку території та соціальної сфери;
- в) визначення необхідного обсягу фінансових ресурсів для розв'язання місцевих проблем;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

Література [1; 7; 8; 11; 13; 19; 31; 40; 42]

Тема 6. Система регулювання міжбюджетних відносин у національній економіці

1. Фінансове вирівнювання бюджетної забезпеченості органів місцевого самоврядування.
2. Фінансові важелі забезпечення гармонізованої системи “регіон-донор” і “регіон-реципієнт”.
3. Визначення рівня податкоспроможності територій.
4. Обґрунтування методологічного підходу до розрахунку окремих видів бюджетних трансфертів.
5. Спеціальні механізми фінансового вирівнювання.
6. Практика використання індексу відносної податкоспроможності у вирівнюванні фінансового забезпечення регіонів.

Питання для самоконтролю

1. Яким чином можна здійснити вирівнювання бюджетної забезпеченості органів місцевого самоврядування?
2. У чому полягає сутність формули дотації вирівнювання?
3. Назвіть спеціальні механізми фінансового вирівнювання.
4. Які регіони України є депресивними?
5. Розкрийте механізми визначення рівня платоспроможності території.
6. Яким чином здійснюється розрахунок індексів відносної платоспроможності адміністративно-територіальних утворень?
7. Охарактеризуйте практику використання індексу відносної податкоспроможності у вирівнюванні фінансового забезпечення регіонів.
8. Коли відбулася ця практика в Україні?

Теми рефератів

1. Система регулювання міжбюджетних відносин у національній економіці.
2. Обґрунтування необхідності та розробка методики створення Фонду підтримки й сприяння розвитку територій.
3. Групування регіонів за показником рівня безробіття.
4. Фонд фінансової підтримки адміністративно-територіальних утворень.
5. Зарубіжний досвід використання показника платоспроможності території при вирівнюванні фінансового забезпечення регіонів.

Тестові завдання

I. Поняття “депресивні території” включає:

- а) території з низьким рівнем доходів на душу населення;
- б) території з низьким рівнем соціально-економічного розвитку;
- в) території з низькою заробітною платнею;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

II. Регіональна бюджетна політика сучасних держав є найважливішою складовою економічної політики, яка має на меті:

- а) вирівнювання економічного розвитку, стабілізацію виробництва і забезпечення економічного зростання;
- б) забезпечення єдиних мінімальних стандартів соціального розвитку й соціального захисту населення;
- в) розвиток місцевого самоврядування;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

III. Розрахунок індексів відносної платоспроможності населення адміністративно-територіальних утворень здійснюється:

- а) шляхом бюджетних взаєморозрахунків;
- б) шляхом зіставлення середньодушових надходжень податків та інших доходів адміністративно-територіальних утворень з аналогічними надходженнями у розрахунку на душу населення в цілому по країні;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

IV. Практика використання індексу відносної податкоспроможності у вирівнюванні фінансового забезпечення регіонів була започаткована у:

- а) 1993 р.;
- б) 1994 р.;
- в) 1995 р.;

- г) 1996 р.;
- д) 1997 р.;
- е) 1998 р.;
- є) 1999 р.;
- ж) 2000 р.;
- з) правильних відповідей немає.

V. Система міжбюджетних відносин і фінансового вирівнювання ускладнюється дією наступних чинників:

- а) нерівномірністю розміщення виробничо-промислового потенціалу за регіонами країни;
- б) нерівномірністю податкового потенціалу (податкоспроможності територій);
- в) природно-ресурсними, кліматичними, соціальними й демографічними відмінностями окремих регіонів;
- г) різною щільністю населення на окремих територіях і складною демографічною ситуацією;
- д) правильні відповіді "а" і "б";
- е) правильні відповіді "в" і "г";
- є) усі відповіді правильні.

Література [1; 7; 8; 11; 13; 19; 31; 40; 42]

Тема 7. Особливості формування української моделі міжбюджетних відносин

- 1. Сутність української моделі міжбюджетних відносин.
- 2. Поняття внутрішніх міжурядових фінансових відносин.
- 3. Концепції реалізації внутрішніх міжурядових фінансових і міжбюджетних відносин.
- 4. Бюджетний федералізм і бюджетний унітаризм.
- 5. Моделі бюджетного федералізму.

Питання для самоконтролю

- 1. Розкрийте сутність міжурядових фінансових відносин.
- 2. Коли відбулося становлення внутрішніх міжурядових фінансових відносин в Україні?
- 3. Яка модель міжбюджетних відносин є поширеною в Україні?
- 4. Назвіть основні складові української моделі міжурядових фінансових відносин.

- 5. У чому полягає сутність концепції бюджетної децентралізації?
- 6. Розкрийте зміст концепції субсидіарності.
- 7. В яких країнах поширений бюджетний федералізм?
- 8. Розкрийте сутність моделі бюджетного унітаризму.

Теми рефератів

- 1. Формування української моделі міжбюджетних відносин.
- 2. Зарубіжні моделі міжбюджетних відносин.
- 3. Бюджетний унітаризм.
- 4. Бюджетний федералізм.
- 5. Міжурядові фінансові відносини в Україні та зарубіжних країнах: порівняльна характеристика.

Тестові завдання

I. Бюджетним унітаризмом є:

- а) процедури підготовки проекту бюджету виконавчим органом влади або органом місцевого самоврядування, його оформлення, подачі до представницького органу влади, розгляду, слухання в представницькому органі влади, а також порядку доопрацювання проекту, внесення до нього змін, затвердження бюджету, введення його у дію та затвердження звіту відповідно до визначених термінів;
- б) форма міжбюджетних взаємовідносин у країнах з унітарним державним устроєм, що базуються на засадах, визначених центральною владою у законодавчому порядку;
- в) встановлений законодавством порядок складання, розгляду, затвердження й виконання бюджетів, що входять до системи бюджетів, а також порядок контролю за виконанням бюджетів і звітів про їх виконання;
- г) форма міжбюджетних відносин у країнах з федеративним державним устроєм, які базуються на розподілі компетенції федеральної влади і суб'єктів федерації на договірних відносинах.

II. Бюджетним федералізмом є:

- а) процедури підготовки проекту бюджету виконавчим органом влади або органом місцевого самоврядування, його оформлення, подачі до представницького органу влади, розгляду, слухання в представницькому органі влади, а також порядку доопрацювання проекту, внесення до нього змін, затвердження

бюджету, введення його у дію та затвердження звіту відповідно до визначених термінів;

- б) форма міжбюджетних взаємовідносин у країнах з унітарним державним устроєм, що базуються на засадах, визначених центральною владою у законодавчому порядку;
- в) встановлений законодавством порядок складання, розгляду, затвердження й виконання бюджетів, що входять до системи бюджетів, а також порядок контролю за виконанням бюджетів і звітів про їх виконання;
- г) форма міжбюджетних відносин у країнах з федеративним державним устроєм, які базуються на розподілі компетенції федеральної влади і суб'єктів федерації на договірних відносинах.

III. Бюджетною децентралізацією є:

- а) процес передачі частини права, компетенції, відповідальності і фінансових ресурсів у бюджетній сфері від центральної влади на користь місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- б) процес збалансування доходів і видатків бюджетів різних рівнів, що входять до системи бюджетів по вертикалі й горизонталі;
- в) збільшення частки місцевих бюджетів у доходах і видатках зведеного (консолідованого) бюджету;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "б" і "в";
- е) правильні відповіді "а" і "в";
- є) усі відповіді правильні.

IV. Принципом субсидіарності є:

- а) принцип побудови міжурядових фінансових відносин;
- б) відповідність завдань та функцій, що покладаються на той чи інший рівень влади об'єктивним можливостям найбільш ефективного забезпечення їх;
- в) розподіл повноважень між рівнями влади таким чином, щоб проблеми вирішувалися тими владними структурами, які є найближчими до місця події;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "б" і "в";
- е) правильні відповіді "а" і "в";
- є) усі відповіді правильні.

V. Широко використовується принцип субсидіарності у таких країнах:

- а) країнах Європейського Союзу;
- б) країнах СНД;
- в) США та Канаді;
- г) країнах Балтії;
- д) країнах Латинської Америки.

VI. До основних елементів бюджетного федералізму належать:

- а) розмежування доходів і видатків різних органів влади;
- б) розмежування податкових повноважень державних і місцевих податків;
- в) закріплення за рівнями влади частки державних податків;
- г) проведення консультацій центральною владою з місцевою владою з питань, що стосуються інтересів другої;
- д) правильні відповіді "а" і "б";
- е) правильні відповіді "в" і "г";
- є) усі відповіді правильні.

Література [1; 7; 11; 13; 20; 23; 27; 29; 42]

Тема 8. Інструменти організації міжбюджетних відносин

1. Інструменти міжбюджетних відносин.
2. Власні та закріплені доходи муніципальних бюджетів.
3. Регульовані доходи муніципальних бюджетів.
4. Нормативи відрахувань регульованих доходів до бюджетів.
5. Міжбюджетні трансферти у системі бюджетних відносин.
6. Проблеми вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні та шляхи їх вирішення.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність міжбюджетних взаємовідносин.
2. Дайте перелік власних доходів муніципальних бюджетів.
3. Яким чином формуються закріплені доходи муніципальних бюджетів?
4. Покажіть зв'язок власних і закріплених доходів муніципальних бюджетів у практиці міжбюджетних відносин.
5. Що таке регульовані доходи у бюджетній системі України?

6. Яким чином здійснюються внески до державного бюджету?
7. Висвітліть особливості надання бюджетних позичок в Україні.
8. У чому полягають головні проблеми вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні?

Теми рефератів

1. Інструменти організації міжбюджетних відносин.
2. Власні та закріплені доходи муніципальних бюджетів.
3. Міжбюджетні взаєморозрахунки у бюджетній системі України.
4. Інструменти міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах.
5. Механізми організації міжбюджетних відносин в Україні та за кордоном: порівняльна характеристика.

Тестові завдання

I. Власними доходами є:

- а) доходи, що належать місцевому органу влади, формуються на підвідомчій йому території на основі рішень цього органу;
- б) доходи, які на пайовій основі розподіляються між усіма ланками бюджетної системи України;
- в) доходи, що повністю або певною частиною на основі фіксованого відсотка, на постійній чи довготривалій основі, у встановленому законом порядку надходять до відповідного місцевого бюджету;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

II. Закріпленими доходами є:

- а) доходи, що належать місцевому органу влади, формуються на підвідомчій йому території на основі рішень цього органу;
- б) доходи, які на пайовій основі розподіляються між усіма ланками бюджетної системи України;
- в) доходи, що повністю або певною частиною на основі фіксованого відсотка, на постійній чи довготривалій основі, у встановленому законом порядку надходять до відповідного місцевого бюджету;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

III. Регульованими доходами є:

- а) доходи, що належать місцевому органу влади, формуються на підвідомчій йому території на основі рішень цього органу;
- б) доходи, які на пайовій основі розподіляються між усіма ланками бюджетної системи України;
- в) доходи, що повністю або певною частиною на основі фіксованого відсотка, на постійній чи довготривалій основі, у встановленому законом порядку надходять до відповідного місцевого бюджету;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

IV. Міжбюджетні взаєморозрахунки як елемент міжбюджетних взаємовідносин є:

- а) інструментом перерозподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи у процесі виконання державного і місцевих бюджетів;
- б) кошти, що надаються у вигляді позик з Державного бюджету України муніципальним бюджетам для покриття тимчасових касових розривів у процесі їх виконання, та підлягають поверненню протягом поточного бюджетного року;
- в) кошти, що передаються адміністративно-територіальними одиницями до держбюджету в обсягах, визначених Законом про Державний бюджет України на поточний рік;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

V. Внески до Державного бюджету України є:

- а) інструментом перерозподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи у процесі виконання державного і місцевих бюджетів;
- б) кошти, що надаються у вигляді позик з Державного бюджету України муніципальним бюджетам для покриття тимчасових касових розривів у процесі їх виконання, та підлягають поверненню протягом поточного бюджетного року;

- в) кошти, що передаються адміністративно-територіальними одиницями до держбюджету в обсягах, визначених Законом про Державний бюджет України на поточний рік;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

VI. З основних інструментів міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах можна виділити такі:

- а) розподіл окремих видів податків між рівнями влади;
- б) пайова участь різних рівнів влади у розподілі доходів від окремих видів податків;
- в) використання різними рівнями влади спільної бази оподаткування й участь у розподілі окремих податків на основі власних ставок оподаткування;
- г) система загальних і спеціальних трансфертів;
- д) правильні відповіді “а” і “б”;
- е) правильні відповіді “в” і “г”;
- є) усі відповіді правильні.

Література [1; 7; 11; 13; 20; 23; 27; 29; 42]

Тема 9. Міжбюджетні трансферти

1. Поняття бюджетних трансфертів та їх правове регулювання.
2. Види міжбюджетних трансфертів.
3. Механізми надання міжбюджетних трансфертів. Дотації вирівнювання.
4. Чинний порядок розрахунку дотацій вирівнювання муніципальним бюджетам: позитивні та негативні аспекти.
5. Субсидії муніципальним бюджетам та їх види.
6. Субвенції муніципальним бюджетам та їх види.
7. Кошти, що передаються в Державний бюджет України і місцеві бюджети з інших місцевих бюджетів.
8. Проблеми реформування системи надання міжбюджетних трансфертів у контексті бюджетної реформи.

Питання для самоконтролю

1. Що таке міжбюджетні трансферти?
2. Які ви знаєте основні види міжбюджетних трансфертів?
3. В яких випадках надаються субсидії з державного бюджету муніципальним?
4. Назвіть основні види субвенцій з державного бюджету до муніципального.
5. Визначте порядок надання субвенцій з державного бюджету муніципальним.
6. Назвіть головні проблеми реформування системи надання міжбюджетних трансфертів в Україні.
7. У чому полягають негативні сторони надання міжбюджетних трансфертів?
8. В яких випадках кошти, надані у вигляді субвенцій муніципальним бюджетам, повертаються до державного бюджету?

Теми рефератів

1. Сутність та правове регулювання міжбюджетних трансфертів.
2. Види міжбюджетних трансфертів у сучасній Україні та порядок їх надання.
3. Механізми надання дотацій вирівнювання з державного бюджету до місцевих.
4. Субвенційні механізми у бюджетному процесі сучасної України.
5. Проблеми вдосконалення системи міжбюджетних трансфертів в Україні.

Тестові завдання

I. Міжбюджетними трансфертами є:

- а) кошти, одержані від органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі;
- б) кошти, які виділяються з одного бюджету до іншого бюджету на безповоротній основі;
- в) міжбюджетні трансферти, призначені для використання на певну мету в порядку, визначеного тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції;

- г) кошти, які надаються з державного бюджету муніципальним бюджетам або з муніципальних бюджетів вищого рівня до муніципальних бюджетів нижчого рівня на фінансування цільових видатків.

II. Субвенції на виконання інвестиційних проектів можуть надаватися:

- а) з державного бюджету;
- б) з муніципального бюджету;
- в) з державного і муніципального бюджетів;
- г) заборонені Бюджетним кодексом України.

III. Субвенціями є:

- а) кошти, одержані від органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі;
- б) кошти, які виділяються з одного бюджету до іншого бюджету на безповоротній основі;
- в) міжбюджетні трансферти, призначені для використання на певну мету в порядку, визначеного тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції;
- г) кошти, які надаються з державного бюджету муніципальним бюджетам або з муніципальних бюджетів вищого рівня до муніципальних бюджетів нижчого рівня на фінансування цільових видатків.

IV. Обсяг дотацій вирівнювання муніципальним бюджетам органів місцевого самоврядування визначається таким чином:

- а) шляхом співставлення запланованих доходів і видатків муніципального бюджету;
- б) залежно від обсягів доходів державного бюджету;
- в) як перевищення обсягу видатків (розрахованих із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючи коефіцієнтів) над кошиком доходів.

V. Субсидії – це:

- а) кошти, одержані від органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування,

- інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі;
- б) кошти, які виділяються з одного бюджету до іншого бюджету на безповоротній основі;
- в) міжбюджетні трансферти, призначені для використання на певну мету в порядку, визначеного тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції;
- г) кошти, які надаються з державного бюджету муніципальним бюджетам або з місцевих бюджетів вищого рівня до муніципальних бюджетів нижчого рівня на фінансування цільових видатків.

VI. Дотаціями вирівнювання є:

- а) кошти, одержані від органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі;
- б) кошти, які виділяються з одного бюджету до іншого бюджету на безповоротній основі;
- в) міжбюджетні трансферти, призначені для використання на певну мету в порядку, визначеного тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції;
- г) кошти, які надаються з державного бюджету муніципальним бюджетам або з місцевих бюджетів вищого рівня до муніципальних бюджетів нижчого рівня на фінансування цільових видатків.

Література [1; 7; 10–13; 17; 25; 42]

Тема 10. Адміністративно-територіальна основа міжбюджетних відносин. Повноваження органів місцевої виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері міжбюджетних відносин

1. Сутність адміністративно-територіальної основи міжбюджетних відносин.
2. Проблема проведення адміністративно-територіальної реформи в контексті міжбюджетних відносин.
3. Роль обласного поділу в формуванні міжбюджетних відносин в Україні.

4. Повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері міжбюджетних відносин.
5. Роль органів місцевого самоврядування в становленні та розвитку міжбюджетних відносин.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність адміністративно-територіальної основи міжбюджетних відносин.
2. У чому полягають головні проблеми регіональної політики в Україні в контексті формування міжбюджетних відносин?
3. Проаналізуйте механізми реалізації державної регіональної політики в контексті формування міжбюджетних відносин.
4. Що таке адміністративно-територіальний устрій?
5. З яких одиниць складається адміністративно-територіальний устрій України?
6. У чому полягає роль обласного поділу України у формуванні міжбюджетних відносин?
7. Дайте порівняльну характеристику повноваженням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері міжбюджетних відносин.
8. Охарактеризуйте процес поетапного реформування бюджетної системи та міжбюджетних відносин.

Теми рефератів

1. Адміністративно-територіальна основа міжбюджетних відносин.
2. Повноваження органів місцевої виконавчої влади у сфері міжбюджетних відносин.
3. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері міжбюджетних відносин.
4. Система адміністративно-територіального устрою України.
5. Повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері міжбюджетних відносин.

Тестові завдання

I. Адміністративно-територіальний устрій визначається законом як:

- а) зумовлена географічним, історичним, економічним, етнічним, соціальним та іншими чинниками внутрішньотериторіальна організація держави з поділом її на складові;

- б) адміністративно-територіальні одиниці, відповідно до яких будується система державних органів і система місцевого самоврядування;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

II. Знайдіть неправильну відповідь. До системи адміністративно-територіального устрою України входять наступні адміністративно-територіальні одиниці:

- а) Автономна Республіка Крим;
- б) історико-етнографічні області;
- в) області та райони, райони в містах;
- г) населені пункти (міста, села).

III. Знайдіть неправильну відповідь. До виключного переліку повноважень Верховної Ради України в сфері реформування адміністративно-територіального устрою належать:

- а) зміна меж областей;
- б) утворення та ліквідація районів;
- в) встановлення і зміна меж районів і міст;
- г) віднесення населених пунктів до категорії міст;
- д) найменування і перейменування населених пунктів і районів.

IV. Знайдіть неправильну відповідь. Відповідно до ст. 5 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” система місцевого самоврядування включає:

- а) територіальну громаду;
- б) сільську, селищну та міську раду;
- в) сільського, селищного та міського голову;
- г) виконавчі органи;
- д) обласні та районні державні адміністрації;
- е) районні та міські ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст;
- є) органи самоорганізації населення.

V. Згідно з Конституцією України районні та обласні ради мають наступні повноваження:

- а) затвердження програм соціально-економічного і культурного розвитку відповідних областей та районів і контроль за їх виконанням;

- б) затвердження районних та обласних бюджетів, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

Література [1; 7; 10–13; 17; 25; 26; 40; 42]

Тема 11. Шляхи реформування міжбюджетних відносин в Україні

1. Проблеми ефективного функціонування міжбюджетних відносин в Україні.
2. Міжбюджетні відносини в Україні в умовах світової фінансової кризи.
3. Концептуальні засади реформування міжбюджетних відносин.
4. Нормативно-правове забезпечення реформування міжбюджетних відносин в Україні.
5. Стратегія реформування міжбюджетних відносин в Україні.
6. Особливості реформування міжбюджетних відносин в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні проблеми, які існують у міжбюджетних відносинах України.
2. У чому полягають проблеми наповнення муніципальних бюджетів?
3. Яку роль відіграють муніципальні бюджети у реформуванні міжбюджетних відносин?
4. Чи можуть міжбюджетні трансферти вирішити фінансові проблеми муніципальних бюджетів?
5. Вкажіть основні шляхи реформування міжбюджетних відносин в Україні.
6. Яку роль відіграє Бюджетний кодекс України в ефективному функціонуванні міжбюджетних відносин?
7. Чи можуть щорічні Закони України “Про Державний бюджет України” вирішити існуючі проблеми міжбюджетних відносин?
8. Яким чином світова фінансова криза може вплинути на міжбюджетні відносини в Україні?
9. У чому полягає сутність Концепції реформування міжбюджетних відносин?
10. Порівняйте вітчизняні та зарубіжні напрями реформування міжбюджетних відносин.

Теми рефератів

1. Міжбюджетні відносини в Україні: проблеми та перспективи реформування.
2. Шляхи реформування міжбюджетних відносин в Україні.
3. Роль Бюджетного кодексу України в реформуванні міжбюджетних відносин.
4. Значення муніципальних бюджетів у реформуванні міжбюджетних відносин.
5. Вітчизняний та зарубіжний досвід реформування міжбюджетних відносин: порівняльна характеристика.

Тестові завдання

I. До основних складових унітарної та федеративної моделей розподілу фіскальних ресурсів між органами державної влади та місцевого самоврядування належать:

- а) розподіл функцій, компетенцій та сфер відповідальності;
- б) розмежування видатків між рівнями державної влади та місцевого самоврядування;
- в) розмежування дохідних баз рівнів державної влади і місцевого самоврядування;
- г) визначення та розмежування фіскальних повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування різних рівнів;
- д) правильні відповіді “а” і “б”;
- е) правильні відповіді “в” і “г”;
- є) усі відповіді правильні.

II. До складових системи взаємозв'язків бюджетів місцевого самоврядування і державного бюджету в сучасній Україні належать:

- а) розподіл відповідальності за надання державних і громадських послуг між державою та місцевим самоврядуванням;
- б) розподіл відповідальності за фінансування послуг, який зумовлює розподіл доходів між державою та місцевим самоврядуванням, державним і місцевими бюджетами;
- в) система міжбюджетних відносин, що передбачає делегування повноважень держави місцевому самоврядуванню;

- г) відповідальність правової держави за загальну економічну та фінансову стабільність у країні та неможливість допущення, щоб одні адміністративно-територіальні одиниці процвітали, а інші — занепадали;
- д) передача відповідальності місцевому самоврядуванню у певних сферах, а також відповідні фінансові ресурси, при цьому держава не усувається від контролю за тим, як ці фінансові ресурси використовуються;
- е) правильні відповіді “а” і “б”;
- є) правильні відповіді “в” — “д”;
- ж) усі відповіді правильні.

III. Найбільш принциповими недоліками існуючої практики міжбюджетних відносин в Україні є:

- а) не розмежованість функцій та завдань між рівнями влади по вертикалі, що веде до їх дублювання та багатоканальної системи фінансування, численних конфліктів інтересів між владами до неефективного, так званого “котлового методу” управління державними видатками із єдиного центру;
- б) незацікавленість місцевих і регіональних органів влади у нарощуванні дохідної бази, оскільки вони не мають власних дохідних джерел, а отримують їх через Державний бюджет України, що стимулює споживацькі настрої та безвідповідальність;
- в) відсутність механізму фінансування делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування;
- г) відсутність регіональної системи фінансового вирівнювання, наслідком чого є наростання різниці у рівнях та якості життя в різних регіонах, що характерно для слаборозвинених країн;
- д) суб’єктивізм і широко розповсюджена практика лобіювання процесу надання трансфертів;
- е) багатоланковість існуючого бюджетного устрою, що значно ускладнює міжбюджетні відносини і робить їх непрозорими;
- є) слабкість низової ланки бюджетної системи, декларативність самої ідеї фінансової автономії місцевого самоврядування, принципу самостійності муніципальних бюджетів, наслідком чого є те, що інститут місцевого самоврядування в Україні залишився недієздатним;
- ж) невизначеність статусу і ролі регіональних бюджетів, помилковість конституційної моделі їх формування;

- з) правильні відповіді “а” і “б”;
- и) правильні відповіді “в” і “г”;
- і) правильні відповіді “д” і “е”;
- ї) правильні відповіді “ж” і “з”;
- к) усі відповіді правильні.

IV. Знайдіть неправильну відповідь. До першочергових завдань реформи міжбюджетних відносин, визначених провідними економістами України, належать:

- а) запровадження нового територіального устрою, що стане основою нового бюджетного устрою України;
- б) формування нової низової територіальної одиниці — територіальної громади, вибір оптимальної моделі громади (район чи об’єднання сіл і селищ);
- в) запровадження нових податків і зборів;
- г) визначення сфер відповідальності громад, бо ми повинні будувати наш український дім не з даху, а з його підвалин;
- д) передача громадам відповідних дохідних джерел і створення їх власної дохідної бази;
- е) запровадження обов’язкових завдань громад і стандартів їх видатків на фінансування послуг громадянам;
- є) визначення делегованих повноважень громадам і створення механізму їх фінансування;
- ж) створення системи вирівнювання для громад, організатором якої буде Міністерство фінансів України.

V. Знайдіть неправильну відповідь. До другого етапу завдань реформи міжбюджетних відносин, визначених провідними економістами України, мають належати:

- а) реорганізація державного бюджету;
- б) реорганізація обласних і районних бюджетів;
- в) запровадження бюджетів державних адміністрацій і бюджетів органів регіонального самоврядування;
- г) створення системи фінансового вирівнювання для бюджетів органів регіонального самоврядування, організатором якої має бути Міністерство фінансів України;
- д) деконцентрація повноважень органів виконавчої влади, розширення сфери компетенцій місцевих державних адміністрацій за функціями, що фінансуються Державним бюджетом України;

- е) реформа бюджетного процесу;
- є) запровадження нової статистики державних фінансів, нових інструментів фінансового вирівнювання, зокрема таких, як нормативи, стандарти, податкоспроможність, формула фінансового вирівнювання.

VI. Основними складовими фінансового вирівнювання згідно з Концепцією реформування міжбюджетних відносин є:

- а) формалізована процедура надання фінансової допомоги тим органам місцевого самоврядування, що не мають власної достатньої дохідної бази для забезпечення державних і громадських послуг на рівні відповідних стандартів;
- б) наявність формалізованої процедури надання фінансової допомоги тим органам місцевого самоврядування, так званих “багатих” територій, для формування фондів допомоги “бідним” територіям;
- в) фонди фінансового вирівнювання, тобто фонди, де акумулюються фінансові ресурси для надання допомоги органам місцевого самоврядування “бідних” територій;
- г) система вирівнювання трансфертів;
- д) правильні відповіді “а” і “б”;
- е) правильні відповіді “в” і “г”;
- є) усі відповіді правильні.

Література [1; 3; 11; 12; 15; 17; 20; 26; 41]

Змістовий модуль III. Державна регіональна фінансова політика та фінансове вирівнювання

Тема 12. Цілі та завдання державної регіональної фінансової політики

1. Сутність державної регіональної фінансової політики.
2. Цілі державної регіональної фінансової політики.
3. Основні завдання державної регіональної фінансової політики в контексті міжбюджетних відносин.
4. Спеціальні економічні зони в Україні.
5. Організація фінансів на територіях із спеціальним економічним статусом.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність державної регіональної фінансової політики.
2. Яким чином державна регіональна фінансова політика пов'язана з міжбюджетними відносинами?
3. Що таке фінансове вирівнювання?
4. Вкажіть основні завдання державної регіональної фінансової політики.
5. Виділіть основні напрями державної регіональної фінансової політики.
6. Яким чином здійснюється організація фінансів на територіях із спеціальним економічним статусом за допомогою міжбюджетних відносин?
7. У чому полягає режим оподаткування в межах територій із спеціальним статусом?
8. Охарактеризуйте особливості здійснення державної регіональної фінансової політики у зарубіжних країнах.

Теми рефератів

1. Державна регіональна фінансова політика та фінансове вирівнювання.
2. Цілі та завдання державної регіональної фінансової політики.
3. Особливості організації фінансів на території із спеціальним економічним статусом.
4. Зарубіжний досвід організації регіональної фінансової політики в системі міжбюджетних відносин.
5. Вітчизняний і зарубіжний досвід організації фінансової політики в системі міжбюджетних відносин: порівняльна характеристика.

Тестові завдання

I. Державною регіональною фінансовою політикою є:

- а) система заходів, що здійснюються центральною владою з метою управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів у регіонах та інших адміністративно-територіальних одиницях;
- б) систематичне надання центральною владою допомоги владним органам тих територій, котрі не мають достатніх ресурсів для виконання покладених на них функцій;

- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

II. Знайдіть неправильну відповідь. До основних цілей державної регіональної фінансової політики не належать:

- а) зближення рівнів соціально-економічного розвитку окремих регіонів, надання фінансової допомоги територіям, які не мають достатніх ресурсів для виконання покладених на них функцій і обов'язків;
- б) створення умов для надання громадських послуг за єдиними стандартами на всій території країни, подолання відставання у розвитку соціально-культурної сфери та соціальної інфраструктури в малих містах, селах, селищах;
- в) фінансова підтримка органів місцевого самоврядування;
- г) фінансова підтримка місцевої державної адміністрації;
- д) забезпечення комплексного економічного і соціального розвитку територіальних одиниць;
- е) зменшення й подолання диспропорцій територіального розміщення виробничих потужностей, усунення надмірної концентрації техногенно й екологічно небезпечних виробництв в окремих регіонах;
- є) створення умов для ефективного й раціонального використання природних і ресурсних можливостей територій.

III. До основних завдань державної регіональної фінансової політики належать:

- а) створення правової бази для реалізації цілей державної регіональної фінансової політики;
- б) встановлення переліку та класифікації регіонів, які потребують фінансової підтримки центральної влади;
- в) використання зарубіжного досвіду організаційних механізмів досягнення цілей регіональної фінансової політики;
- г) запровадження й використання фінансових інструментів досягнення цілей державної регіональної фінансової політики;
- д) правильні відповіді "а" і "б";
- е) правильні відповіді "в" і "г";
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

IV. До організаційних механізмів цілей державної регіональної фінансової політики належать:

- а) територіальне планування та програми соціально-економічного розвитку регіонів;
- б) створення міжнародних регіонів економічного співробітництва та надання територіям особливого економічного статусу (вільних, спеціальних, офшорних, торгових зон, зон прикордонного співробітництва та преференцій), технополісів і технопарків, організація міжрегіональних горизонтальних об'єднань та їхніх різноманітних асоціацій;
- в) підготовка кадрів для місцевої влади;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "б" і "в";
- е) правильні відповіді "а" і "в";
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

V. Знайдіть неправильну відповідь. Місцеві органи влади територій з особливим економічним статусом і спеціальні органи управління цими територіями отримують від центральної влади наступні переваги:

- а) додаткові податкові повноваження та податкові пільги;
- б) особливий митний та податковий режим;
- в) особливий валютний та інвестицій режим;
- г) особливий режим ціноутворення та бюджетний режим;
- д) правильні відповіді "а" і "б";
- е) правильні відповіді "а" і "в";
- є) правильні відповіді "б" і "в";
- ж) правильні відповіді "в" і "г";
- з) усі відповіді правильні.

VI. Перша економічна зона зі спеціальним статусом була створена в Україні у:

- а) 1994 р.;
- б) 1995 р.;
- в) 1996 р.;
- г) 1997 р.;
- д) 1998 р.;
- е) 1999 р.

Література [1; 7; 11–13; 17; 25; 26; 35]

Тема 13. Вертикальні та горизонтальні фіскальні дисбаланси й об'єктивна необхідність фінансового вирівнювання. Форми та методи фінансового вирівнювання

1. Поняття “вертикальні” та “горизонтальні” фіскальні дисбаланси і фінансове вирівнювання.
2. Фіскальні дисбаланси в Україні.
3. Об'єктивна необхідність фінансового вирівнювання.
4. Правові засади та організація бюджетного вирівнювання в Україні.
5. Проблеми створення фінансового вирівнювання в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність фінансового вирівнювання.
2. Яким чином здійснюється фінансове вирівнювання в Україні?
3. Що таке горизонтальне фінансове вирівнювання?
4. У чому полягають особливості вертикального фінансового вирівнювання?
5. Охарактеризуйте правові засади бюджетного вирівнювання в Україні.
6. Які органи влади здійснюють бюджетне вирівнювання в Україні?
7. Назвіть основні форми фінансового вирівнювання.
8. Які ви знаєте основні методи фінансового вирівнювання?
9. Що таке фіскальні дисбаланси?
10. Порівняйте вітчизняний і зарубіжний досвід фінансового вирівнювання в Україні.

Теми рефератів

1. Вертикальні фіскальні дисбаланси в Україні.
2. Горизонтальні фіскальні дисбаланси в Україні.
3. Об'єктивна необхідність фінансового вирівнювання в Україні.
4. Напрями фінансового вирівнювання в Україні.
5. Форми та методи фінансового вирівнювання в Україні.

Тестові завдання

I. Фінансовим вирівнюванням є:

- а) процес збалансування доходів і видатків місцевих органів влади з метою створення можливостей надання ними державних і громадських послуг на рівні єдиних державних стандартів;
- б) різновид трансфертних ресурсів, які використовувалися в колишньому СРСР і використовуються в нинішній практиці України;
- в) математична модель, на основі якої здійснюється фінансове вирівнювання як по горизонталі, так і по вертикалі;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

II. Основними видами фіскальних дисбалансів в Україні є:

- а) горизонтальні фіскальні дисбаланси;
- б) вертикальні фіскальні дисбаланси;
- в) фінансові дисбаланси;
- г) економічні дисбаланси;
- д) бюджетні дисбаланси;
- е) правильні відповіді “а” і “б”;
- є) правильні відповіді “в” — “д”;
- ж) усі відповіді правильні.

III. Вертикальні фіскальні дисбаланси можуть бути усунені наступним чином:

- а) центральна влада або влада вищого територіального рівня може взяти частину обов'язків із надання державних і громадських послуг і тим самим зменшити коло обов'язків того рівня влади, в якого виник фіскальний дисбаланс;
- б) запровадження тим рівнем влади, який має вертикальний фіскальний дисбаланс, додаткових податків;
- в) передача центральною владою частини своїх податків територіальному рівню влади, що має такий дисбаланс;
- г) надання центральною владою грантів, субсидій та інших трансфертів;

- д) правильні відповіді “а” і “б”;
- е) правильні відповіді “в” і “г”;
- є) усі відповіді правильні.

IV. Горизонтальний фінансовий дисбаланс виникає тоді, коли:

- а) є невідповідність між обсягами фінансових ресурсів однієї або кількох територіальних одиниць одного рівня обсягу завдань, котрі на них покладаються, і що забезпечуються іншими територіальними одиницями цього рівня;
- б) кілька територіальних одиниць одного рівня не мають достатньо фінансових ресурсів для надання державних і громадських послуг в обсягах, що надаються іншими територіями відповідно до державних стандартів;
- в) є так звані бідні та багаті території;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

V. Основними інструментами, за допомогою яких здійснюється регулювання доходів муніципальних бюджетів, є:

- а) власні та закріплені доходи;
- б) регульовані доходи;
- в) дотації та субвенції;
- г) міжбюджетні взаєморозрахунки;
- д) нормативи відрахувань від регульованих доходів;
- е) правильні відповіді “а” і “б”;
- є) правильні відповіді “в” — “д”;
- ж) усі відповіді правильні.

VI. До інструментів збалансування доходів муніципальних бюджетів належать:

- а) власні та закріплені доходи;
- б) регульовані доходи;
- в) дотації та субвенції;
- г) міжбюджетні взаєморозрахунки;
- д) нормативи відрахувань від регульованих доходів;
- е) правильні відповіді “а” і “б”;

- є) правильні відповіді “в” — “д”;
- ж) усі відповіді правильні.

Література [1; 7; 11–13; 15; 17; 20; 25; 38]

Змістовий модуль IV. Зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин

Тема 14. Міжбюджетні відносини у зарубіжних країнах. Зарубіжний досвід використання бюджетних трансфертів

1. Еволюція міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах.
2. Міжбюджетні відносини у країнах ЄС.
3. Міжбюджетні відносини у країнах СНД.
4. Міжбюджетні відносини у країнах Центральної Європи.
5. Порядок надання міжбюджетних трансфертів у зарубіжних країнах.
6. Основні напрями розвитку міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягають основи організації міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах?
2. Охарактеризуйте модель міжбюджетних відносин у США.
3. Розкрийте сутність моделі міжбюджетних відносин у ФРН.
4. У чому полягають головні особливості шведської моделі міжбюджетних відносин?
5. Виділіть основні інструменти міжбюджетних взаємовідносин у зарубіжних країнах.
6. Проаналізуйте зарубіжний досвід використання міжбюджетних трансфертів.
7. Назвіть основні види міжбюджетних трансфертів у зарубіжних країнах.
8. Яким чином надаються міжбюджетні трансферти у країнах ЄС?
9. Проаналізуйте механізми надання міжбюджетних трансфертів у країнах Північної Америки.
10. Яку частку в доходах місцевих органів влади європейських країн становлять міжбюджетні трансферти?

Теми рефератів

1. Міжбюджетні відносини у зарубіжних країнах.
2. Зарубіжний досвід використання бюджетних трансфертів.
3. Міжбюджетні відносини у країнах СНД.
4. Міжбюджетні відносини у країнах Північної Америки.
5. Європейський досвід організації міжбюджетних відносин.

Тестові завдання

I. Для Сполучених Штатів Америки характерна наступна модель формування міжбюджетних відносин:

- а) повне розмежування окремих податків між різними адміністративними рівнями влади і закріплення їх у законодавчому порядку за відповідними рівнями системи бюджетів;
- б) застосування різними рівнями влади спільної бази оподаткування;
- в) зафіксований у законодавстві пайовий розподіл основних податків між різними адміністративними рівнями влади і закріплення їх у законодавчому порядку за відповідними рівнями системи бюджетів.

II. Для Німеччини характерна наступна модель формування міжбюджетних відносин:

- а) повне розмежування окремих податків між різними адміністративними рівнями влади і закріплення їх у законодавчому порядку за відповідними рівнями системи бюджетів;
- б) застосування різними рівнями влади спільної бази оподаткування;
- в) зафіксований у законодавстві пайовий розподіл основних податків між різними адміністративними рівнями влади і закріплення їх у законодавчому порядку за відповідними рівнями системи бюджетів.

III. Для Швеції характерна наступна модель формування міжбюджетних відносин:

- а) повне розмежування окремих податків між різними адміністративними рівнями влади і закріплення їх у законодавчому порядку за відповідними рівнями системи бюджетів;
- б) застосування різними рівнями влади спільної бази оподаткування;

- в) зафіксований у законодавстві пайовий розподіл основних податків між різними адміністративними рівнями влади і закріплення їх у законодавчому порядку за відповідними рівнями системи бюджетів.

IV. З основних інструментів міжбюджетних взаємовідносин у зарубіжних країнах можна виділити такі:

- а) розподіл окремих видів податків між рівнями влади;
- б) пайова участь різних рівнів влади у розподілі доходів від окремих видів податків;
- в) використання різними рівнями влади спільної бази оподаткування й участь у розподілі окремих податків на основі власних ставок оподаткування;
- г) система загальних і спеціальних трансфертів;
- д) правильні відповіді "а" і "б";
- е) правильні відповіді "в" і "г";
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

V. За допомогою міжбюджетних трансфертів у зарубіжних країнах здійснюється:

- а) фінансове вирівнювання та фінансуються так звані агентські послуги (делеговані повноваження);
- б) забезпечуються послуги місцевої влади на рівні встановлених центральною владою мінімальних соціальних стандартів;
- в) компенсація втрат окремих громад через додаткові витрати на послуги, якими користуються жителі інших територіальних колективів;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "б" і "в";
- е) правильні відповіді "а" і "в";
- є) усі відповіді правильні.

VI. У Раді Європи до основних груп субсидій належать:

- а) субсидії загального призначення;
- б) спеціальні субсидії;
- в) дискреційні субсидії;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "б" і "в";

- е) правильні відповіді “а” і “в”;
є) усі відповіді правильні.

Література [1; 3; 7; 9; 11; 14; 18; 24; 26; 30; 32; 37]

Тема 15. Регіональна фінансова політика у зарубіжних країнах. Зарубіжний досвід фінансового вирівнювання

1. Сутність регіональної фінансової політики.
2. Основні напрями регіональної фінансової політики у країнах СНД, Європи та Америки: порівняльна характеристика.
3. Органи, що здійснюють регіональну фінансову політику на міжнародному рівні.
4. Фінансове вирівнювання у країнах ЄС.
5. Фінансове вирівнювання у країнах Північної Америки.
6. Фінансове вирівнювання у країнах Східної Європи та Азії.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність фінансового вирівнювання.
2. Охарактеризуйте механізми фінансового вирівнювання у зарубіжних країнах.
3. Висвітліть основні напрями фінансового вирівнювання у країнах СНД.
4. Назвіть основні напрями фінансового вирівнювання у країнах ЄС.
5. Проаналізуйте європейський досвід державної регіональної фінансової політики із залученням бюджетних коштів.
6. Які органи здійснюють регіональну фінансову політику в межах ЄС у системі міжбюджетних відносин?
7. Покажіть основні напрями фінансового вирівнювання в країнах ЄС.
8. Охарактеризуйте російський досвід фінансового вирівнювання у сфері міжбюджетних відносин.
9. На яких методах ґрунтується фінансове вирівнювання у зарубіжних країнах?
10. Чим відрізняється японський досвід фінансового вирівнювання від європейського в системі міжбюджетних відносин?

Теми рефератів

1. Регіональна фінансова політика у зарубіжних країнах.
2. Регіональна фінансова політика у країнах Європи.
3. Регіональна фінансова політика у країнах СНД.
4. Зарубіжний досвід фінансового вирівнювання.
5. Європейський досвід фінансового вирівнювання.

Тестові завдання

I. Хартія регіоналізму була прийнята Європейським парламентом у:

- а) 1986 р.;
- б) 1988 р.;
- в) 1989 р.;
- г) 1990 р.;
- д) 1992 р.;
- е) 1994 р.

II. Європейський фонд регіонального розвитку було утворено у:

- а) 1985 р.;
- б) 1987 р.;
- в) 1988 р.;
- г) 1989 р.;
- д) 1990 р.

III. Під методами фінансового вирівнювання у зарубіжних країнах розуміють способи його здійснення на основі використання наступних інструментів:

- а) фондів фінансового вирівнювання (еквалізаційних фондів) загальних і спеціальних трансфертів;
- б) внесків територій;
- в) розподілених і переданих податків;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “а” і “в”;
- е) правильні відповіді “б” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

IV. Знайдіть неправильну відповідь. До основних форм фінансового вирівнювання у зарубіжних країнах належать:

- а) вертикальне фінансове вирівнювання;

- б) горизонтальне фінансове вирівнювання;
- в) вирівнювання доходів і видатків регіональних і місцевих бюджетів;
- г) вирівнювання доходів місцевих органів влади;
- д) вирівнювання видатків місцевих органів влади.

V. У Швеції система фінансового вирівнювання дістала назву:

- а) вирівнювання місцевих бюджетів;
- б) системи рівних можливостей;
- в) Робіна Гуда;
- г) правильних відповідей немає.

VI. Глобальною дотацією функціонування у Франції є:

- а) спеціальний фонд трансфертів для органів місцевого самоврядування;
- б) загальний фонд трансфертів для органів місцевого самоврядування;
- в) підтримка сильнішими регіонами слабших;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “б” і “в”;
- е) правильні відповіді “а” і “в”;
- є) усі відповіді правильні.

Література [1; 3; 7; 9; 11; 14; 18; 24; 26; 30; 32; 37]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Азаров М. Я., Геєць В. М., Ярошенко Ф. О. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. — К., 2004. — Т. 5. — 400 с.
2. Алексєєв І. В., Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю. Бюджетна система. — Л.: Вид-во Нац. ун-ту “Львів. політехніка”, 2004. — 161 с.
3. Баранова В. В., Глущенко В. В. Сучасні питання проблематики розвитку міжбюджетних відносин в Україні. — Х.: Константа, 2006. — 115 с.
4. Булгакова С. О. Бюджетна система України. — К.: КНТЕУ, 2003. — 287 с.

5. Булгакова С. О. Формування і функціонування бюджетної системи України. — К.: КНИГА, 2003. — 343 с.
6. Бюджетний кодекс України: За станом на 24 липня 2006 р. — К.: Парламентське вид-во, 2006. — 96 с.
7. Владимиров К. М. Місцеві фінанси: Навч. посіб. / К. М. Владимиров, Н. Г. Чуйко, О. Ф. Рогальський. — Херсон: Олді-плюс, 2006. — 352 с.
8. Гапонюк М. А., Яцюта В. П., Буряченко А. Є., Славкова А. А. Місцеві фінанси. — К.: КНЕУ, 2002. — 183 с.
9. Єфременко М., Вольська Х. Фінанси органів самоврядування. Побудова демократії — польський досвід. — Варшава, 2000. — 39 с.
10. Кабанець А. Г. Місцеві фінанси. — Х.: Вид-во ХНЕУ, 2006. — 56 с.
11. Кравченко В. Місцеві фінанси України: Навч. посіб. — К.: Знання, 1999. — 487 с.
12. Кравченко В. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989–2001). — К., 2001. — 460 с.
13. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). — К.: НІОС, 2000. — 381 с.
14. Кириленко О. П. Місцеві фінанси: Навч. посіб. — Тернопіль: Астон, 2004. — 192 с.
15. Луніна І. Н. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. — К.: Наук. думка, 2006. — 432 с.
16. Місцеве самоврядування: Зб. нормат.-прав. актів. — Х.: Гриф, 2002. — 688 с.
17. Місцеві фінанси: Підручник / За ред. О. П. Кириленка — К.: Знання, 2006. — 677 с.
18. Муниципальное право зарубежных стран. / Под ред. В. В. Еремена. — М.: Академ. проект; Фонд “Мир”, 2006. — 752 с.
19. Омелянович Л. О. Бюджетна система. — Х.: ВД “Інжек”, 2004. — 253 с.
20. Петленко Ю. В. Місцеві фінанси: Опорний конспект лекцій / Ю. В. Петленко, О. Д. Рожко. — К.: Кондор, 2004. — 282 с.
21. Про бюджетну систему України: Закон України від 29 червня 1995 р. // Голос України. — 1995. — 18 лип.
22. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Урядовий кур’єр. — 1997. — 14 черв.
23. Сазонець І. Л. Управління місцевими фінансами: Навч. посіб./ І. Л. Сазонець, Т. В. Гринько, Г. Ю. Придатко. — К.: ЦНЛ, 2006. — 264 с.

24. *Слухай С.* Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій. — К.: АртЕк, 2002. — 288 с.
25. *Суницова О. О.* Місцеві фінанси: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 560 с.
26. *Формування місцевих бюджетів та реформування міжбюджетних відносин / Упоряд. М. Г. Чумаченко.* — К.: МІПА, 2001. — 96 с.

Додаткова

27. *Александрюк Т. Ю.* Формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування // Міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми та перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні” (20–25 квітня 2002 р.). — Дніпропетровськ, 2002. — С. 3–5.
28. *Бедь В. В.* Фінанси: Навч.-метод. посіб. / В. В. Бедь, Ю. М. Когут. — К.: МАУП, 2004. — 168 с.
29. *Варга С. І.* Фінансові ресурси місцевого самоврядування: Автореф. дис. канд. екон. наук. — К., 2001. — 19 с.
30. *Демкив О.* Местные бюджеты США // Экономика Украины. — 1995. — № 6. — С. 81–84.
31. *Дерев'янка І. М., Самчук М. М., Баранцев П. П.* Бюджетна система України. — К., 2002. — 160 с.
32. *Місцеве самоврядування в Швеції // Переваги місцевого самоврядування (29–30 травня 2001 р., м. Ірпінь, Київ. обл.).* — К.: Логос, 2001. — 194 с.
33. *Музика О. А.* Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством. — К.: Атіка, 2004. — 344 с.
34. *Нестеренко А. С.* Місцеві фінанси в правовій системі України // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. пр. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — Вип. 18. — С. 350–354.
35. *Петровська І.* Роль місцевих фінансів у формуванні державної регіональної політики // Зб. наук. пр. Укр. Акад. держ. управління при Президентові України. — К.: УАДУ, 2000. — Вип. 2. — Ч. IV. — С. 198–203.
36. *Романенко О. Р.* Фінанси: Підручник. — 3-тє вид., стер. — К.: ЦНЛ, 2006. — 312 с.
37. *Слухай С. В.* Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів / С. В. Слухай, О. В. Гончаренко // Фінанси України. — 2006. — № 7. — С. 12–20.

38. *Теорія фінансів: Навч. посіб. / П. М. Леоненко, П. І. Юхименко, А. А. Ільєнко та ін.* — К.: ЦНЛ, 2005. — 480 с.
39. *Фінанси: Навч. посіб. / За ред. В. І. Оспіщева.* — К.: Знання, 2006. — 415 с.
40. *Чугунов І. Я.* Теоретичні основи системи бюджетного регулювання. — К.: НДФІ, 2005. — 260 с.
41. *Шляхи реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні.* — К., 2005. — 215 с.
42. *Юрій С. І., Бескид Й. Н.* Бюджетна система України. — К.: НІОС, 2000. — 400 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Міжбюджетні відносини”.....	5
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Міжбюджетні відносини”.....	7
Список літератури.....	52

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. К. Валицька*
Комп'ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4525

Формат 60x84/16 . Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.
Ум. друк. арк. 3,25. Обл.-вид. арк. 2,05. Наклад 30 пр.
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП
ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*